

QUÆSTIO PRIMÆ.

DE SACRA DOCTRINA

QUALIS SIT, ET AD QUÆ SE EXTENDAT.

EXPLICATIO, ET SUMMA TEXTUS D. THOMÆ IN HAC QUÆSTIONE.

Quid nomine sacræ doctrinæ intelligat D. Thomas dicemus in disputatione secunda proœmiali. Sufficit in præsentia advertere, quod nomine doctrinæ, et disciplinæ intelligit Aristoteles primo post. cap. I, lect. I, apud D. Thomam: «Cognitionem probativam alicujus, sive scientificæ, sive probabiliter.» Et eodem modo sumit D. Thomas in præsentia doctrinam non pro ipsa cognitione fidei, quæ solum præbet principia huic scientiæ, sed de cognitione probativa, et quæ deducit aliquas conclusiones, et hæc vocatur theologia. Sed utitur nomine doctrinæ in genere, quia de hac doctrina inquirat postea an sit scientia, vel non; speculativa, vel practica, etc. et ideo non debuit uti nomine scientiæ, quia sic præsupponeret id quod debebat inquirere.

In toto textu hujus quæstionis tractat D. Thomas duo principalia. Primo, *qualis sit ista doctrina*, seu scientia. Secundo, ad quæ se extendat. Et quantum ad primum, qualitas istius doctrinæ consideratur ex quinque præcipuis conditionibus ad eam requisitis. Prima est utilitas, seu necessitas hujus doctrinæ, quod pertinet ad quæstionem an est. Secunda est certitudo qua discernitur ista doctrina ab opinione, et cognitione incerta, et constituitur in ratione scientiæ, pertinetque quasi ad genus remotum. Tertia pertinet ad genus magis propinquum, an videlicet sit practica, vel speculativa. Quarta pertinet ad differentiam specificam, an sit una specie, et an sit sapientia. Quinta pertinet ad modum procedendi an sit argumentativa. De primis quatuor conditionibus agit D. Thomas sex prioribus articulis, de quinta autem in articulo octavo.

Quantum ad secundum, considerat subjectum istius doctrinæ, quod est Deus, tam quoad ea, quæ se habent ut conclusiones, et se habent ut objectum theologiæ, quam quoad ea, quæ se habent ut principia, et continentur ut credita in sacra Scriptura. Et de subjecto circa quod theologia versatur, agit articulo septimo, ostendens quod est Deus, et quidquid ad Deum dicit ordinem. De principiis vero scilicet de contentis in sacra Scriptura, et de ejus sensibus ac metaphoris, ut inde nobis constare possit quidnam liquido de fide et litteraliter sit contentum in Scriptura, agit articulo nono et decimo.

ORDO DISPUTANDI IN HAC QUÆSTIONE.

Circa hanc quæstionem primam duas proœmiales disputationes instituemus: primam circa principia theologiæ: secundam circa ipsam scientiam. Sunt autem principia theologiæ res creditæ per fidem, quæ licet certitudine supernaturali credantur a fidelibus, tamen respectu infidelium, et eorum qui a fide deficiunt, opere pretium est ipsa principia in initio ipso et limine theologiæ defendere, eorumque cer-

titudinem explicare: vacillante enim principiorum firmitate, tota scientia nutat. Et ideo, ut juxta Apostolum possimus exhortari, et eos qui contradicunt arguere, paratique simus reddere omni poscenti nos rationem, præmittenda fuit hæc prima disputatio de certitudine principiorum theologiæ, ut defendamus fidei nostræ firmitatem contra omnes, qui in ipsam volunt prævalere.

DISPUTATIO PRIMA.

DE CERTITUDINE PRINCIPIORUM THEOLOGIE.

I. *Lex Domini immaculata* (inquit propheta, Psal. XVIII) *convertens animas, testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis; justitiæ Domini rectæ lætificantes corda, præceptum Domini lucidum illuminans oculos.* In his verbis aperte demonstratur fidei nostræ certitudo, et excellentia super omnes doctrinas, et leges: et denotatur triplex ejus conditio ad convincendum triplex genus infidelium, scilicet paganorum, hæreticorum, et Judæorum. Nam in illis primis verbis: *Lex Domini immaculata convertens animas*, ostenditur contra paganos excellentia legis, et Scripturæ divinæ respectu omnium aliarum legum, quia nulla est ita immaculata, nec interiora animæ sic attingens sicut lex Domini, ut egregie advertit D. Thomas super hunc ipsum Psalmum XVIII. In illis autem verbis: *Testimonium Domini fidele, et justitiæ Domini rectæ*, agit contra Judæos, quibus oportet ostendere fidele fuisse promissum divinum, et testimonium ejus impletum de adventu Messiæ, et quod cessaverunt justitiæ carnis, quæ erant cæremoniæ veteris legis, et successerunt justitiæ lætificantes

corda. Denique, in ultimis verbis: *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos*, agit contra hæreticos, qui se illuminatos dicunt non ex Domini præcepto, et obedientia fidei, quæ per Ecclesiam nobis proponitur, sed ex proprio spiritu, et electione propriæ voluntatis, cum tamen in præsentia non propria voluntas, sed præceptum Domini dicatur illuminare oculos. Contra hæc ergo tria infidelium genera ostendendum est, principia nostræ theologiæ, quæ sunt veritates traditæ a fide, esse omni alia doctrina certiora, et sic manuducemur, tum ad ipsas res fidei acceptandas, tum etiam excitabimur ad defendendas.

ARTICULUS PRIMUS.

Ostenditur contra paganos fidem nostram esse aliis omnibus certioram.

Lex Domini immaculata convertens animas, Psalm. XVIII.

Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non sicut lex tua, Psal. CXVIII.

Non doctas fabulas secuti notam fecimus vobis Domini nostri virtutem, et præsentiam, II Petri I.

II. Principio oportet advertere eum qui contra paganos disputaturus est, et fidem prædicaturus nullatenus præsumere debere, quod ratione et discursu poterit eos convincere, et demonstrare ea quæ fidei sunt, in hoc enim ut optime advertit D. Thomas I p. q. XXXII, art. I et I contragent. cap. III, multum fidei derogaretur, tum quia cum res fidei sint ita excelsæ quod omnem intellectum creatum superant, non possunt humana ratione, quæ valde infirma est comprehendi, et demonstrari, tum quia cedit in derisum, et

contemptum fidei, si videant gentiles nos non inducere rationes cogentes, intelligent enim, quod solum propter illas rationes credamus.

III. Secundo, oportet advertere quod prædicatio fidei duplici via solet introduci. Primo, per modum extraordinarium, et superiorem, videlicet per miracula juxta illud I ad Corinthios II: *Sermo meus, et prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, et virtutis.* Sed hoc utendum non est communiter, et ordinarie nisi aliquis senserit specialem motionem Spiritus Sancti, alioquin magno periculo fidem exponet, si temerarie præsumat miracula velle facere in confirmationem fidei, et non faciat. Fuit autem frequentior principio Ecclesiæ ista prædicatio fidei per miracula, quia tunc primo plantabatur in mundo, et ideo non erat præsumptionis, sed necessitatis postulare a Deo crebra ista miracula, ut sic posset fides publicari, et manifestari juxta illud Actorum IV: *Et nunc Domine da servis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum, in eo quod manum tuam extendas ad sanitates, et signa, et prodigia fieri per nomen sancti Filii tui Jesu.* Hæc erat tunc Ecclesiæ oratio. Cæterum nunc postquam Ecclesia post tot miracula, et testimonia radicata, et fundata est in fide non sunt quærenda nova miracula, neque singulis diebus innovanda ad credendum, ne forte audiamus illud Christi Domini Matth. XII: *Generatio mala, et adultera signum quærit, et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophetæ.* Quare sufficiunt nobis signa, et miracula præterita quorum virtutē Ecclesia fundata est, et tot sæculis conservata, ut ea ulterius iterare necesse non sit cum in suo effectu appareant evidenter, id est, in conversione, et conversatione fidei in tot gentibus, et populis, ut optime in-

quit D. Thomas, I contra gent. c. VI.

IV. Relicto ergo hoc prædicationis modo extraordinario, et præter regulas communes, et assumendo solum signum Jonæ prophetæ, id est, miracula jam præterita, et doctrinam prophetarum, atque Apostolorum, secunda et ordinaria via prædicandi, et defendendi fidem contra paganos est per viam persuasionis, et disputationis. Contra sapientes enim, et majores inter gentiles disputatione procedendum est, ut inter fidem nostram, et eorum sectam excellentia doctrinæ nostræ demonstraretur. Erga minores autem et simpliciores persuasionem utendum est per varias similitudines, exempla, et parabolas, per promissiones vitæ æternæ, terroresque damnationis perpetuæ, et alia similia, nam et de ipso Domino dicitur Matth. XIII: *Quod in parabolis loquebatur ad turbas, sine parabolis non loquebatur eis.* Quamvis autem juxta singulas sectas specialiter disputandum sit juxta speciales errores, qui in tali secta docentur, de quibus in variis materiis theologiæ agendum erit, nunc solum in generali proponendæ sunt nobis viæ, quibus fidei nostræ excellentia respectu omnium aliarum sectarum ostendi potest, præsertim disputando cum sapientioribus gentilium, qui si reducantur ad fidem facile cæteros simpliciores reducent. Maxime autem curandum est, ut dixit Div. Petrus ad Clementem, ut refertur in libro primo recognitionum: « Ut fides de Christo possit omni cum examinatione probari, et cum eum cognoverint de reliquo cuncta ei credantur, nec ultra discutere eum per singula, quæ docuerit, sed habere firma, et sancta, quæ dixit. » Quibus verbis docemur non esse laborandum in singulis articulis fidei discutiendis pro prima prædicatione gentilium, sed maxime probandum de Christo, et de ejus fidei

fundatione, inde enim facile constabit omnia alia esse credenda, quæ ipse dixit.

V. Igitur triplici medio potest generaliter probari excellentia nostræ fidei contra paganos. Primo, per viam negationis, scilicet solvendo rationes, quibus nostram fidem impugnant, et impossibilem reputant juxta illud I Petri III: *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est spe.* Hoc enim nulli alteri doctrinæ contingit, quod scilicet doceant aliqua excedentia cursum ordinarium causarum naturalium, et tamen possit de omnibus illis reddere rationem et defendere quod non sit impossibile sicut fit in fide nostra per totam theologiam, quæ ad hoc præcipue dirigitur, et ideo inquit D. Thomas, quæstione XXXII citata, quod ad fidem sufficit defendere non esse impossibile quod prædicat fides, de quo etiam videri potest prima parte, quæstione prima, articulo octavo. Secundo, potest procedi per rationes positivas. Nam vel gentiles errant in his, quæ naturaliter de Deo demonstrantur, ut quod sit unus, quod actus purus, infinitus, etc. et tunc per rationes naturales docendi sunt etiam per demonstrationem, ut ex unde facilius manuducantur ad credenda ea quæ sunt fidei sicut Paulus, Actorum XVII cum Areopagi disputaret de fide nostra coram philosophis, prius per rationem naturalem et discursum probavit dari unum Deum ejusque immensitatem, deinde manuduxit eos ad mysterium resurrectionis in Christo. Si vero gentiles in his quæ Dei sunt non errent, non oportet in hoc laborare, sed ex his quæ per naturalem rationem de Deo sentiunt possunt persuasive deduci ad ea, quæ fides de Deo tradit. Et potest excellentia nostræ fidei ab effectibus ostendi, ut a miraculis, puritate, sapientia, in-

tegritate, etc. et e contra aliarum sectarum potest ostendi, vel impuritas, vel ignorantia, vel imperfectio. Tertio, potest procedi contra gentiles per similitudines, et exempla, quibus res fidei fiant perceptibiles, licet non demonstrabiles sicut docet D. Thomas I contra gentes, c. VIII, quod humana ratio ad cognoscendam fidei veritatem ita se habet, quod ad eam potest aliquas veras similitudines colligere, quæ tamen non sufficiant ad hoc quod prædicta veritas quasi demonstrative, vel per se intellecta comprehendatur, utile tamen est ut in hujusmodi rationibus quarumcumque debilibus se mens humana exerceat, dummodo desit comprehendendi, vel demonstrandi præsumptio, quia de rebus altissimis, etiam parva et debili consideratione, aliquid posse inspicere jucundissimum est.

CIRCA PRIMUM MEDIUM.

VI. Ad solvendum rationes quæ in particulari possunt fieri contra singula mysteria nostræ fidei ab infidelibus, sufficient ea, quæ in singulis materiis theologicis ubi agitur de istis mysteriis fidei tractabuntur, et a D. Thoma latissime adducuntur in libris contra gentes. Possumus tamen ex hoc formare rationem ad probandum excellentiam nostræ fidei contra paganos, et infideles in hunc modum. Quæcumque alia secta, seu doctrina infidelium, si aliquid docet de rebus divinis præter id quod ex naturalibus effectibus, et per philosophiam de prima causa demonstrative cognosci potest, labitur in fabulas, et res indefensabiles, et ridiculas secundum lumen naturæ: nostra autem fides plura docet excedentia captum humanum, et tamen omnia defendere potest, ita

ut non e contradicant principiis luminis naturalis, ergo sola fides nostra excellit supra omnem aliam doctrinam, et efficitur digna creditu supernaturali modo. Major in primis asserta est a Christo Domino, Joan. x: *Omnes quotquot venerunt fures sunt, et latrones.* Quod non essent si veritatem attigissent in his, quæ ad Deum pertinent. Et Psalm. cxviii: *Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non sicut lex tua.* Et hoc constat, quia omnes aliæ doctrinæ vel cognoscunt unum Deum æternum, et infinitum sicut ex effectibus naturalibus demonstrari potest, vel non? Si hoc secundum, ut plerique ex gentilibus etiam philosophis senserunt existimantes dari plures deos manifeste errant etiam in naturali scientia, et docendi sunt, antequam fides supernaturalis eis proponatur de errore in philosophia naturali circa cognitionem Dei, de quo videri possunt quæ adduximus circa viii, *physicorum*, q. xxiv, et attingemus circa quæstiones II D. Thomæ et alias sequentes. Si vero dicatur primum sicut revera multi antiquorum philosophorum cognoverunt dari unum solum Deum, ut videri potest apud Cyrillum, lib. I in Julianum; Clementem Alexandrinum, oratione exhortatoria ad gentes; Lactantium, lib. I divina-rum institutionem, c. vi; Theodoretum, lib. II Græcarum affectionum, et consuli etiam potest Seneca in libro de providentia, et lib. I naturalium quæstionum, et in epistolis ad Lucillum, et Cicero, libro de natura deorum, et alii apud Eugubinum, lib. IV de perenni philosophia, et manifeste deducitur ex illo Roman. I: *Invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus et divinitas, ita ut sint inexcusabiles, quia cum cognovissent Deum non sicut Deum glorificaverunt.* Plures tamen ex his

philosophis circa ea quæ ad Deum pertinent erraverunt sicut Aristoteles posuit mundum esse creatum ab æterno, et Deum agere ex necessitate naturæ. Alii Deum corporeum fecerunt. Plures circa finem ultimum hominis omnino erraverunt ponentes beatitudinem in corporalibus fortunis, vel deliciis, ut etiam posuit secta Mahumetanorum, quam multas fabulas immiscuisse docet D. Thomas I contra gentes, cap. VI, et videri potest Damasænus, libro de hæresibus in fine; Euthymius in Pano-plia, ubi plures de hac secta fabulas recenset: et eodem modo apud infideles, quibus nunc prædicatur fides, ut apud Indos, et Sinas, aliasque nationes mille figmenta, et fabulæ reperiuntur in his, quæ docent de diis suis, sicut etiam fuerunt multæ fabulæ apud Græcos, et alios gentiles, qui multa commentitia, et fabulosa de diis scripserunt. Unde non fuit secta aliqua, quæ etiamsi unum cognoverit non multa fabulosa, et indefensabilia miscuerit, aut circa ea, quæ Dei sunt, aut quæ ad mores hominum pertinent.

VII. Minor vero argumenti facti, quoad scilicet fides nostra sufficiat se defendere, et reddere rationem de his quæ docet, constat ex tota theologia ubi redditur ratio, et defenditur a calumniis, quidquid fides circa mysteria divina proponit, præsertim in difficilioribus articulis Trinitatis, incarnationis, eucharistiæ, et similibus; cum hæc omnia regulentur penes infinitatem naturæ divinæ ejusque omnipotentiam, et amorem, ac benignitatem erga suas creaturas, et sic fides nostra non destruit lumen naturæ, sed perficit, et elevat ad sentiendum de Deo, et ejus operibus multo altiori modo, quam limitata, et constricta natura creaturarum postulat. Unde ipsum lumen naturæ manifeste docet, quod cum Dei potentia sit infinita plus in

illa latet, quam nos possimus apprehendere, et sic sublimiori, et ineffabili modo sentiendum est de his, quæ Deo attribuuntur, et conveniunt, quam de his, quæ creaturis, cum illa natura sit infinita, ista finita; in his autem, quem pertinent ad ultimum finem, et beatitudinem hominis congruentissime ad lumen naturale ostendit nostra fides, nullo modo posse consistere in aliqua re hujus vitæ, tum quia plena est miseriis, et sic nihil est in illa felicitatis perfectæ; tum quia etiamsi omnibus bonis abundaret, tamen morte ipsa finitur; tum denique quia beatitudo debet pertinere ad excellentiorem partem hominis, quæ est intellectiva, cum beatitudo sit maxima hominis perfectio, intellectus autem maxime perficitur in abstractione a rebus materialibus, cum ipse spiritualis, et immaterialis sit, unde oportet beatitudinem inveniri potius in alia vita post mortem ubi intellectus est liber ab ista corruptione, et materialitate. Unde consequens est optime docere nostram fidem, id quod infidelibus, et paganis durissimum est credere, scilicet omnia hujus vitæ deliciosa, et appetibilia contemnenda esse, cum maxime impediunt, et intrincent hominem in his, quæ ad operationem intellectus, et spiritus pertinent, et ridiculum sit temporalibus inhærere omittendo æterna, seu immaterialia, et spiritualia, in quibus perpetuo vivendum est post hanc vitam.

CIRCA SECUNDUM MEDIUM.

VIII. Rationes positivæ quibus res fidei possunt ostendi, et explicari infidelibus sunt in duplici genere; quædam versantur circa ea quæ præambula ad fidem, et naturali ratione de Deo demonstrantur, ut quod

Deus sit unus, et quod hominibus restet alia vita post mortem; nam quod Deus in quantum unus, et quoad ea quæ cognoscuntur de eo lumine naturali, se habeant ut præambula ad fidem, docet D. Thomas 2-2, q. I, art. V, ad III. In secundo ordine sunt rationes, quæ credibilitatem ipsam rerum fidei persuadent, licet veritatem ipsam de Deo non ostendant, sicut miracula, impletio prophetiarum, testimonia martyrum, et similia, quæ non sunt ratio formalis fidei, sunt tamen signa manifestantia credibilitatem fidei.

IX. Quantum ad primum, antequam fides proponatur infidelibus, prius convenit scire an errent circa ea, quæ ratio naturalis de Deo potest assequi. Quod si essent, existimando v. g. quod non est unus Deus, sed plures, aut quid simile, oportet prius ipsis demonstrare ex ipsa naturali ratione istas veritates; quamdiu enim ratio in naturalibus non est purgata, et recte disposita, fidei semina minus bene percipiuntur. Et hoc modo Pauli prædicationem fidei Atheniensibus proposuit, Actorum xvii, ostendendo prius ex naturali ratione dari unum Deum immensum, et supremum Dominum, nullis idolis, seu imaginibus similem, et deinde manuduxit ad res fidei, scilicet ad resurrectionem mortuorum, et finale judicium, hæc enim maxime movent homines ad fidem amplectendam, quia sunt duo maxima bona, alterum timendum, scilicet judicium, alterum desiderandum, scilicet resurrectio, et æterna vita. Similiter Beatus Petrus ut refert S. Clemens, libro III recognitionum a providentia divina, ejusque rectitudine incœpit gentilibus prædicare. Unde optime Ambrosius, lib. VI in Lucam circa finem, titulo de eo quod Jesus præcepit, etc. « Nos, inquit, cum aliqui ex gentibus vo-

cantur ad Ecclesiam, ita præceptorum seriem formare debemus, ut primum unum Deum auctorem mundi omniumque esse doceamus in quo vivimus, et sumus et movemur, cujus et genus sumus, deinde opinionem illam, quæ est de idolis destruamus, et quod non possit auri argentique, vel ligni materia vim habere divinitatis. Cum unum Deum esse persuaseris, tunc iudicio ejus adstrues per Christum nobis salutem datam, incipiens ab illis quæ gessit in corpore, et ea divina describens, ut plus quam homo fuisse credatur, victam unius virtute mortem, mortuumque ab inferis suscitatum: paulatim enim fides crescit, ut cum supra homines fuisse videatur, Deus esse credatur. » Quapropter ministrum evangelii pro infidelibus oportet in his metaphysicalibus esse satis instructum, et demonstrationes istas scire, præsertim quæ pertinent ad manifestandam Dei unitatem ejusque perfectionem, de quibus agemus in hac prima parte a quæstione II, usque ad XI, et aliquid tactum est in VIII physi. et late. D. Thomas agit in toto primo libro contra gentes. Quod vero anima nostra immortalis sit, et post hanc vitam permaneat late ostendimus in libris de anima, q. IX, et D. Thomas ostendit in hac prima parte, quæst. LXXV et II contra gentes a capite LXIX, et ita circa ista duo principalia capita, scilicet unitatem Dei totius creaturæ auctoris, et immortalitatem animæ, oportet maxime laborare per rationem naturalem, prædicatorem evangelicum.

Quomodo vero ex his manuducantur ad ostendendam fidei nostræ excellentiam, non erit difficile intelligere, argumento deducto ex discursu Apostoli ad Rom. I ab illis verbis: *Revelatur ira Dei de celo super omnem impietatem, et injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in*

injustitia detinent, quia quod notum est Dei manifestum est in illis. Si enim semel cognoscimus etiam ratione naturali dari unum summum Deum omnis creaturæ auctorem, et similiter post mortem restare nobis aliam vitam, quæ perpetua est, et gubernationi etiam Dei subest, stultissimum est non acceptare illam legem, seu doctrinam tamquam inter cæteras excellentiorem, quæ de re adeo nobis necessaria sicut est de cognitione, et cultu istius summi Dei, et de felicitate, vel miseria vitæ illius perpetuo duraturæ principaliter curat, nosque instruit et admonet. Quod non faciunt aliæ sectæ quæ veritatem Dei in injustitia detinent, si quidem vel colunt idola, seu plures deos, et sic negant unum summum Deum, quod est contra rationem naturalem, ut ostendatur infra circa quæstionem II et XI D. Thomæ, vel non curant de his, quæ post mortem hominibus restant sicque non glorificant Deum, neque præmia ab ipso, neque pœnas expectantes, vel si aliquas pœnas, et præmia post hanc vitam fatentur, mille fabulis, et ridiculis narrationibus ea miscent, ut apud gentilium, et Mahumetanorum fabulas videre est, nec seriosam rationem de his reddunt, sicut reddit lex nostra, quæ omnino rationabiliter, et pure circa illa loquitur, ut in his theologice materiis, et præsertim tractando de visione Dei, et fine ultimo videbimus. Sed solum attendunt ad ea, quæ sunt præsentis vitæ, quæ omnia sunt fortunæ casuique subjecta, et communia bonis et malis; unde in his non potest poni præmium vitæ rationalis, et virtutis, sed magis vita ista est tempus exercendi merita, non habendi retributionem, quia brevissima et mille mutationibus subjecta.

XI. Quod si ista duo persuadentur paganis, scilicet de unitate summi Dei, et de immortalitate animæ, et

de vita, quæ nobis restat post mortem, facile possunt manuduci ad consideranda alia attributa Dei, præsertim summam bonitatem, et misericordiam, quam etiam decet esse maxime communicativam, præsertim in duobus, scilicet in reparandis defectibus, et peccatis, et in manifestando se ipsum per visionem claram in quo consistit fruitio ultimi finis, et sine quo nunquam creatura intellectualis poterit habere felicitatem, et beatitudinem. Et ex primo, scilicet ex reparatione defectuum, et peccatorum manuducimur ad considerandam maximam convenientiam incarnationis, quæ propter redemptionem generis humani facta est. Et ex secundo manuducimur ad considerandam supernaturalem communicationem Dei in visione gloriæ, quam expectamus. Et ex his duobus mysteriis tamquam ex præcipuis dependent alia multa, quæ consequuntur, tum incarnationem ipsam, tum glorificationem ad quæ manuduci possunt infideles, ut cognoscant nihil absurditatis, et incongruentiæ esse in his mysteriis. Nam si semel intelligitur conveniens fuisse, ut ipse Deus assumeret naturam, et summo modo illi se communicaret propter redemptionem generis humani, et satisfactionem peccati, in primis ostendi potest nihil absurdi, et impossibilitatis apparere in hoc, quod persona Dei infinita, et quæ eminenter continet omnes subsistentias creatas naturam creatam terminet, et assumat, ut in III p. quæst. II et III ostenditur. Deinde, decuit valde, ut ille homo Deus divinis virtutibus maxime polleret, et simul abjectissima quæque pateretur, ut maximam Deo satisfactionem exhiberet, et nos viam humilitatis doceret, de quo D. Thomas III p. q. XIV et q. XL, art. III, et quæst. XLVI. Et ex primo oriuntur mysteria illa, quæ ad excellentiam

Christi pertinent, ut quod sit natu^s de Matre Virgine, quod miracula tam multa fecerit, quod in eucharistia nobis se reliquerit, et multa alia. Ex secundo autem deducuntur omnia mysteria, quæ pertinent ad passionem, et mortem Christi, quam voluntarie assumpsit, et in se permisit propter satisfactionem pro offensa Dei, et reparationem totius generis humani: unde talis mors et passio, licet in se turpissima sit, et valde vituperabilis in ordine ad æstimationem hujus mundi, tamen propter talem finem assumpta, scilicet ob bonum totius humani generis, et summam Dei gloriam, maxime decet ipsum Deum, sicut maxime deceret aliquem regem exponere se periculo, et morti propter bonum reipublicæ. Et si hoc maxime laudaremus in rege, cur debemus vituperare in Deo: unde dixit optime Tertullianus II contra Marcionem: «Assumpsisse Deum quædam sibi indigna, nobis autem necessaria, et ideo jam Deo digna, quia nihil tam Deo dignum, quam salus hominis.»

XII. Quantum ad secundum, ea quæ credibilitatem nostræ fidei maxime persuadent ad duo capita reducuntur, scilicet ad puritatem doctrinæ; et virtutem miraculorum simul cum aliis circumstantiis, quas statim enumerabimus. Et quidem puritas doctrinæ, et rectitudo significatur, illis verbis: *Lex Domini immaculata convertens animas*, hoc enim, inquit D. Thomas super Psalmum XVIII, ponitur ad differentiam legis humanæ in qua quædam illicita permittuntur sicut usuræ, et prostibula, non enim potest omnia corrigere, sed lex Domini non est talis, sed est immaculata, id est, omnia mala excludens, Psal. XI: *Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum.* Et hoc patet manifeste, quia